

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ПСИХОЛОГІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»
освітньо-професійної програми «Психологія бізнесу та дизайн мислення»

Обговорено і рекомендовано на
засіданні кафедри психології і
креативних індустрій
Протокол № 6
від «31» травня 2024 р.

Чернігів 2024

Психологія підприємницької діяльності. Методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійної програми «Психологія бізнесу та дизайн мислення» / Укл. Піддубна Ю.В., Лещенко М.Є. – Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2024. – 13 с.

Укладач:

Піддубна Юлія Василівна, асистент кафедри психології і креативних індустрій

Лещенко Марина Євгеніївна, старший викладач кафедри психології і креативних індустрій

Відповідальний за випуск: Поленкова М.В., завідувачка кафедри психології і креативних індустрій, доктор економічних наук, доцент

Рецензент: Філіпович В.М., кандидат психологічних наук, на посаді доцента кафедри психології і креативних індустрій Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
Змістовий модуль 1. Загальні засади психології підприємницької діяльності.....	6
Практичне заняття №1.....	6
Практичне заняття №2.....	6
Практичне заняття №3.....	7
Змістовий модуль 2. Особистість в центрі підприємницької діяльності.....	8
Практичне заняття №4.....	8
Практичне заняття №5.....	8
Практичне заняття №6.....	9
Практичне заняття №7.....	10
Рекомендована література.....	11

ВСТУП

Дисципліна є обов'язковою для вивчення дисциплін освітньо-професійної програми «Психологія бізнесу та дизайн мислення» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Дана навчальна дисципліна є теоретичною та практичною основою сукупності знань та вмінь, що формують профіль фахівця в галузі психології бізнесу.

Предмет вивчення – психологічні закони, механізми та закономірності, психологічні аспекти, що впливають на успішність підприємницької діяльності.

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення дисципліни:

- вивчення психологічних чинників успішної підприємницької діяльності;
- аналіз впливу процесів прийняття рішень та ризику, визначення методів мінімізації ризиків та вивчення стратегій рішення;
- дослідження впливу стилю лідерства (керівництва), комунікативних навичок, прийомів управлінського впливу;
- вивчення психологічних аспектів комунікації та співпраці;
- вивчення психологічних чинників інноваційної діяльності (творчого мислення, стимулювання ідей тощо).

Мета вивчення дисципліни – формування у здобувачів системи теоретичних знань про психологічні закони, механізми та закономірності, психологічні аспекти, що впливають на успішність підприємницької діяльності та наданні ЗВО знань і навичок для ефективного управління собою, співробітниками та бізнес-процесами.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити такі компетентності, передбачені освітньою програмою: ІНТ. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов. ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). СК13. Здатність використовувати на практиці навички та вміння в організації заходів, реалізації проектів, в управлінні науковим і творчим колективом.

В результаті вивчення дисципліни здобувач має досягти або вдосконалити такі програмні результати навчання: ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. ПРН 14.

Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості. ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. ПРН 20. Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним. ПРН 21. Генерувати інноваційні ідеї, формулювати мету та впроваджувати її згідно із соціальними, психологічними та іншими характеристиками аудиторії.

У підсумку здобувачі вищої освіти повинні знати: основи психології підприємницької діяльності; соціопсихологічні теорії підприємництва; психологічні особливості особистості та вимоги до особи підприємця; психологічні аспекти підприємницької діяльності; психологічні основи підвищення ефективності підприємницької діяльності; особливості лідерства як психологічної ознаки підприємця.

Здобувачі будуть вміти: визначати вплив мотивації, саморозвитку, емоційного інтелекту тощо на успіх у підприємницькій сфері; використовувати різні групи методів для дослідження психологічних явищ в підприємницькій діяльності; визначати особливості впливу на співробітників; правильно організувати психологічний контакт з членами колективу.

Мета самостійної роботи – закріпити теоретичні знання в межах змісту програми дисципліни, розвинути вміння застосовувати ці знання для аналізу власної майбутньої професійної діяльності та адекватно оцінювати власні сили і можливості з вимогами професії.

Питання для самоконтролю передбачають активізацію у студентів знань з попередніх тем курсу, уміння відстежувати та аналізувати професійне самовизначення, його теорії, особливості використання для професійної діяльності.

Навчальним планом передбачено виконання індивідуальних завдань у вигляді самостійної дослідницької роботи, під час виконання якої здобувачі, базуючись на поняттях, категоріях, принципах, методах та засобах психологічних досліджень показують вміння аналізувати, обробляти та приймати рішення в процесі практичної роботи, з кожним здобувачем на початку семестру визначається тема індивідуального завдання, відповідно до обраного напрямку психолого-економічного дослідження для детального аналізу. Робочим планом передбачено виконання контрольної роботи, у межах якої здобувачам пропонується спланувати, провести та обробити результати власного дослідження.

Змістовий модуль 1. Загальні засади психології підприємницької діяльності

Практичне заняття №1.

Психологія підприємницької діяльності як галузь наукового знання

Мета – ознайомити ЗВО з психологією підприємницької діяльності як галузі психології, її предметом, метою, завданнями, особливостями становлення та розвитку

Завдання до самостійної роботи

1. Оформити у вигляді таблиці місце психології підприємницької діяльності у системі наукового знання.
2. Написати есе на тему «Я і бізнес – виклик чи реальність?» (обсяг до 1,5 сторінки).

Тематика доповідей та презентацій

1. Трифакторна модель підприємницької поведінки К.-Е. Вернеріда.
2. Підприємець – якості та характеристики успішності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення психології підприємницької діяльності.
2. Що є об'єктом та предметом «Психології підприємницької діяльності»?
3. Які завдання психології підприємницької діяльності?
4. Охарактеризуйте місце дисципліни у системі соціально-психологічних та економічних знань.
5. Що таке підприємництво як вид економічної діяльності?
6. Охарактеризуйте історію розвитку психології підприємницької діяльності.
7. Що таке підприємництво?
8. Чим відрізняються поняття підприємця та менеджера? Підприємця та винахідника?
9. Які психологічні моделі підприємництва Ви знаєте?
10. Охарактеризуйте основні критерії виділення підприємництва в самостійний вид економічної діяльності.

Практичне заняття №2

Психологічні ознаки підприємництва

Мета – ознайомити ЗВО з психологічними ознаками підприємництва

Завдання до самостійної роботи

1. За показниками Державної служби зайнятості в Чернігівській області проаналізувати кількість, сферу застосування і види ФОП, що відкрили власну справу за останні два роки. Представити у вигляді доповіді.
2. Лідерство і керівництво – спільне і відмінне.

Тематика доповідей та презентацій

1. Психологічні теорії лідерства та їх характеристика.
2. Загальна характеристика податкової системи України і її вплив на сферу бізнесу і підприємництва.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняттям підприємця і підприємництва.
2. Охарактеризуйте сфери діяльності підприємця.
3. Які види підприємництва існують?
4. Чим характеризуються сучасні умови ведення бізнесу?
5. Поняття і ознаки лідерства.
6. В чому особливості міжособистісної взаємодії у сфері підприємництва?
7. Що таке інноваційна поведінка?
8. Як творчість впливає на підприємництво?
9. Дайте визначення ризику та визначте його призначення.

Практичне заняття №3

Психологічні особливості підприємницької діяльності

Мета – ознайомити ЗВО з психологічними особливостями підприємницької діяльності

Завдання до самостійної роботи

1. Здійснити теоретичний аналіз відомого підприємства, установи чи організації. Визначити мету, завдання, сферу практичної діяльності, систему управління та особливості сприйняття суспільством. Представити у формі презентації, підкріпити її фотографіями діяльності.

Тематика доповідей та презентацій

1. Характеристика сучасних соціально-економічних умов на функціонування підприємництва в Україні.
2. Вплив психологічних особливостей особистості на потенційні можливості підприємницької діяльності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Які психологічні чинники підприємницької діяльності Ви знаєте?
2. Що відносять до цілей підприємницької діяльності?
3. Принцип автономного функціонування підприємництва – сутність та призначення.
4. Вплив суспільної свідомості на підприємництво і навпаки.
5. Відмінність між найманою працею і підприємництвом.

Змістовий модуль 2. Особистість в центрі підприємницької діяльності

Практичне заняття №4

Психологія особистості в підприємницькій діяльності

Мета – ознайомити ЗВО з психологічними особливостями особистості в підприємницькій діяльності

Завдання до самостійної роботи

1. Проранжуйте в порядку зростання якості та характеристики особистості підприємця для успішного здійснення підприємницької діяльності.
2. На ватмані зробіть груповий портрет підприємця, виходячи з тих аспектів діяльності, які на нього впливають.

Тематика доповідей та презентацій

1. Сутність праці та соціальних настанов до праці.
2. Характеристика сучасних моделей підприємницької діяльності.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте особистість підприємця.
2. Якими рисами і якостями він має володіти для досягнення успіху?
3. Що означає стресостійкість підприємців?
4. В чому суть соціальних настанов до праці?
5. Які елементи ставлення до економічних результатів діяльності?
6. Які фактори впливають на задоволеність власною підприємницькою діяльністю?
7. Які типології підприємців бувають?
8. Чи є схильність до ризику визначальною умовою підприємницької діяльності?

Практичне заняття №5

Психологія підприємницького потенціалу

Мета – ознайомити ЗВО з психологічними особливостями підприємницького потенціалу

Завдання до самостійної роботи

1. У вигляді схеми чи малюнку графічно зобразіть вплив факторів зовнішнього середовища та особистісних рис людини на розвиток підприємницького потенціалу.
2. Вплив стартового капіталу на розвиток підприємницького потенціалу.

Тематика доповідей та презентацій

1. Порівняльна характеристика підприємництва в Україні та світі.
2. Бізнес-тренінги як спосіб розвитку підприємницького потенціалу.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Дайте визначення підприємницькому потенціалу.
2. Яке значення підприємницького потенціалу для людини та суспільства?
3. Які компоненти підприємницького потенціалу Ви знаєте?
4. Охарактеризуйте основні компоненти підприємницького потенціалу.
5. Які стратегії розвитку підприємницького потенціалу існують і як їх реалізувати?
6. Що є факторами впливу на підприємницький потенціал?
7. Які методики вимірювання підприємницького потенціалу існують? Коротко охарактеризуйте їх.

Практичне заняття №6

Психологічні основи ефективності підприємницької діяльності

Мета – ознайомити ЗВО з психологічними основами ефективності підприємницької діяльності

Завдання до самостійної роботи

1. Обрати будь-яку успішну людину у сфері бізнесу і підприємництва в Україні, яка досягла значних успіхів і описати основні фактори, що сприяли досягненню ним успіху у обраній справі. Проаналізувати особистий і професійний шлях.

Тематика доповідей та презентацій

1. Функції мотивації, організації, планування і контролю та їх роль в ефективності управлінської діяльності.
2. Основні положення класичних теорій управління А. Файоля та Ф. Тейлора.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Що означає ефективність підприємницької діяльності? Що на неї впливає?
2. Охарактеризуйте основні умови ефективності підприємницької діяльності.
3. Яким чином особистісні якості підприємця впливають на ефективність?
4. Що таке мотивація? Яким чином мотивація впливає на успіх та ефективність підприємницької діяльності?
5. Які основні способи досягнення успіху в підприємницькій діяльності Вам відомі?
6. Що означає «фарт в бізнесі»?
7. Які основні етапи вироблення управлінських рішень? Охарактеризуйте їх?
8. Які чинники заважають чи перешкоджають досягненню успіху в підприємницькій діяльності?
9. В чому полягають психологічні аспекти прийняття управлінських рішень?

Практичне заняття №7

Психологічні аспекти організації праці підприємця

Мета – ознайомити ЗВО з психологічними аспектами організації праці підприємця

Завдання до самостійної роботи

1. Розробити власну програму стресостійкості з описом конкретних технік, що можуть бути використані підприємцями для подолання виникаючих стресових ситуацій у сфері бізнесу і підприємництва.

Тематика доповідей та презентацій

1. Тайм-менеджмент як необхідна вимога сучасного світу.
2. Професійний стрес: сутність, причини та наслідки.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Що означає поняття стресостійкості?
2. Які фактори впливають на виникнення стресу?
3. Які основні причини виникнення стресу в підприємницькій діяльності?
4. Що таке професійний і виробничий стрес?
5. Яке основне призначення тайм-менеджменту?
6. Основні елементи стрес-менеджменту.
7. Яким чином функціональний стан підприємця впливає на підприємницьку діяльність?
8. Які техніки подолання професійного стресу Ви знаєте?

Рекомендована література

1. Гусєва О.Ю., Легомінова С.В., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С., Хлевицька Т.Б. Психологія підприємництва та бізнесу: навчальний посібник. Київ: Держ. ун-т телекомунікацій, 2019. - 257с.
2. Карамушка Л.М. Худякова, Н.Ю. Мотивація підприємницької діяльності. Київ-Львів : Сполом, 2011. 208 с.
3. Москаленко В.В. Підприємництво як предмет дослідження економічної психології. Актуальні проблеми психології. 2003. Том 1. Вип. 11. С. 17–20.
4. Москаленко В.В., Сила Т.І. Підприємливість як творчість. Актуальні проблеми психології. 2018. Том 1, Вип. 48. С. 38–45.
5. Пачковський Ю.Ф. Психологія підприємництва. Київ : Каравела, 2006. 408 с.
6. Сердюк О.А. Психологічні чинники ефективної підприємницької діяльності особистості. [Науковий вісник ХДУ Серія Психологічні науки](#). № 2 (2022). С. 41-47
7. Cooper D., Peake W., Watson W. Seizing opportunities: The moderating role of managerial characteristics on the relationship between opportunity-seeking and innovation efficacy in small business. *Journal of Small Business Management*. 2016. No 54. P. 1038–1058.

Допоміжна

1. Гнускіна Г. В. Психологічні чинники професійного вигорання у підприємців [Текст] : автореферат... канд. психол. наук, спец.: 19.00.10 - організац. психологія; екон. психологія / Гнускіна Г. В. – К. : Ін-т ім. психології Г.С. Костюка, 2016. – 22 с.
2. Гончар М. Ф. Науково-методичний підхід з розвитку соціально-психологічних інструментів формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах [Текст] / М. Ф. Гончар // Економіка. Фінанси. Право. – 2018. – № 2. – С. 4-9.
3. Данилович-Кропивницька, М. Л. Дослідження впливу довіри під час формування мережевої взаємодії підприємницьких структур [Текст] / М. Л. Данилович-Кропивницька // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2018. – № 899. – С. 39-44.
4. Креденцер О.В. Поняття «внутрішньоорганізаційне підприємництво»: теоретичний аналіз проблеми. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2015. № 3. С. 66–72.

5. Лазорко О.В. Задоволеність працею як особистісний ресурс професійної безпеки фахівців стресогенних професій. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 2. Том 1. С. 41–47.
6. Ліб І. І. Психологічні предиктори успіху і самореалізації жінок в підприємницькій діяльності [Текст] : автореферат... канд. психол. наук, спец.: 19.00.01 - загальна психологія, історія психології / Ліб І. І. – Одеса : Одеський нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2015. – 21 с.
7. Паламарчук О. М. Психологія розвитку екологічно орієнтованої підприємницької діяльності [Текст] : автореферат... д-ра психол. наук, спец.: 19.00.01 - загальна психологія, історія психології / Паламарчук О. М. – К. : Ін-т психології ім. Г.С. Костюка, 2015. – 44 с.
9. Свидрук, І. І. Методика моніторингу компетенційної складової управління персоналом креативних організацій [Текст] / І. І. Свидрук, Н. О. Батьковець // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2018. – № 899. – С. 21-30.
10. Яновська С.Г. Особливості мотиваційної структури підприємницької діяльності // Вісник Харківського університету, серія "Психологія", 2002. № 550. С. 344-346.
11. Peterson C., Seligman M.E.P. Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification. N.Y. : Oxford University Press, 2004. 816 p.
12. Setiawan J. L. Examining Entrepreneurial Self-Efficacy among Students. Procedia-Social and Behavioral Sciences. 2014. No 115. P. 235–242.